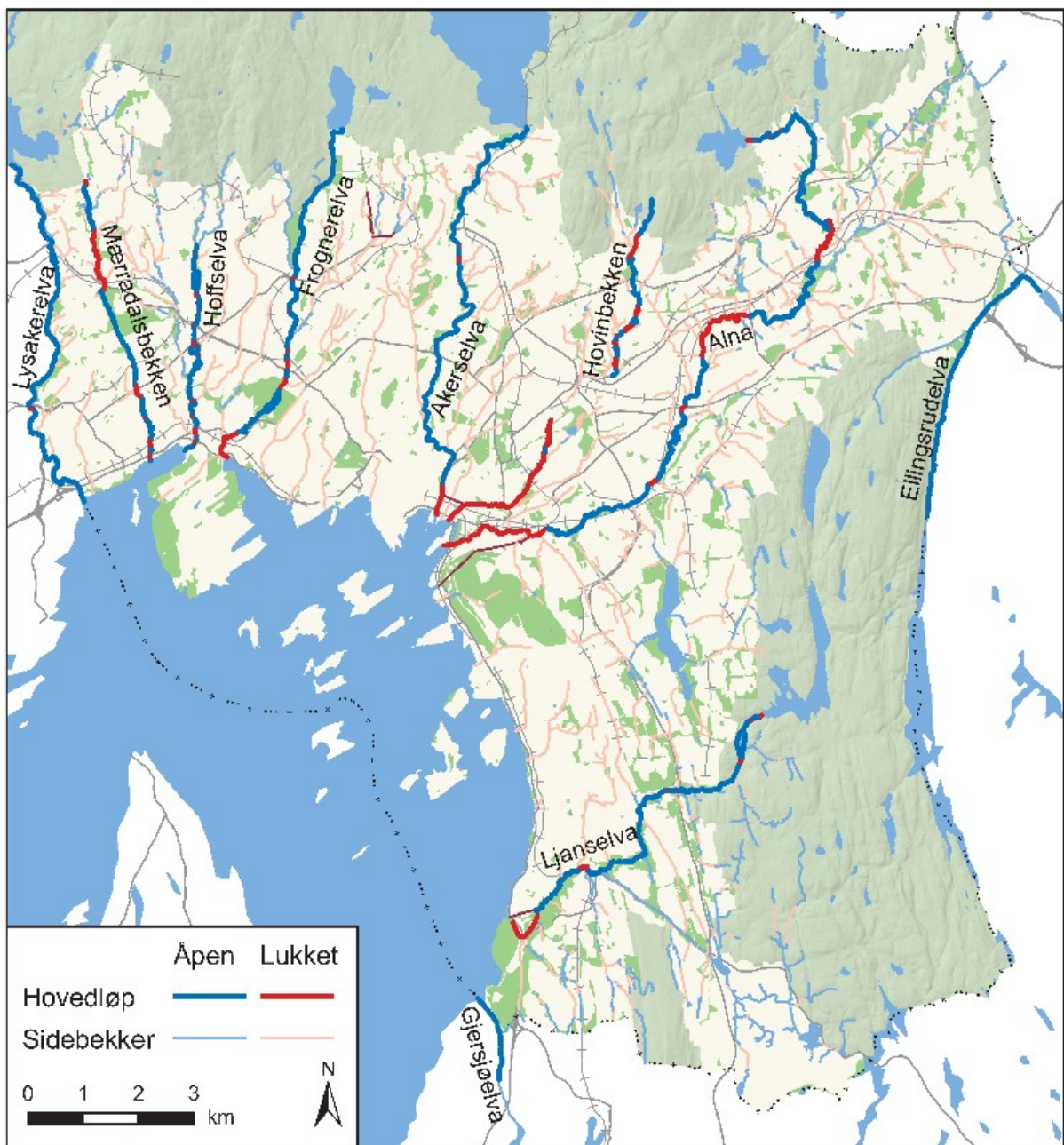

Oslo Elveforums innlegg på SMKs seminar 16.11.2018

FORSLAG TIL KOMMUNEPLAN FOR OSLO 2018

Hva er Oslos viktigste byrom? Mange vil mene at det er Karl Johans gate mellom Stortinget og Slottet. Men hva er i så fall Oslos **nest** viktigste byrom? Jo, Akerselva Miljøpark – et 9,8 km langt blågrønt rekreasjonsområde fra Marka til Fjorden.

Akerselva – med parkområder og turveier, badeplasser, rikt fugleliv og fisk i elva – er faktisk helt unik.

Men Oslo har **ti** hovedvassdrag som alle har lange, åpne partier med grøntområder og turveier. Dessverre har de også mange lukkede partier, hvor elva eller bekken er lagt i rør.

Fortsatt er over 25 prosent av de ti hovedvassdragene i Oslo lukket, og over 75 prosent av sideløpene (bekkene).

Og lange strekninger mangler tilfredsstillende turveier og gangforbindelser.

Kommuneplanens kart må revideres

I Oslo Elveforums høringssvar til samfunnsdelen pekte vi på at temakartet «Torg og møteplasser, grønnstruktur og gang-/sykkelforbindelser» er stemoderlig behandlet i planforslaget, og et tilbakeskritt også for vassdragenes del i forhold til gjeldende temakart T7 «Blågrønn struktur i byggesonen» i Kommuneplan 2015. Jf. at temakartet kun viser «et utvalg elementer» fra det juridisk bindende temakartet T7, og derfor bør revideres kraftig.

Vi ba eksempelvis om at hele Hovinbekken legges inn som blågrønn korridor på temakartet. Vi pekte også på at sidebekker til andre vassdrag, sidebekker som er vedtatt åpnet av bystyret, ikke var lagt inn på kartet.

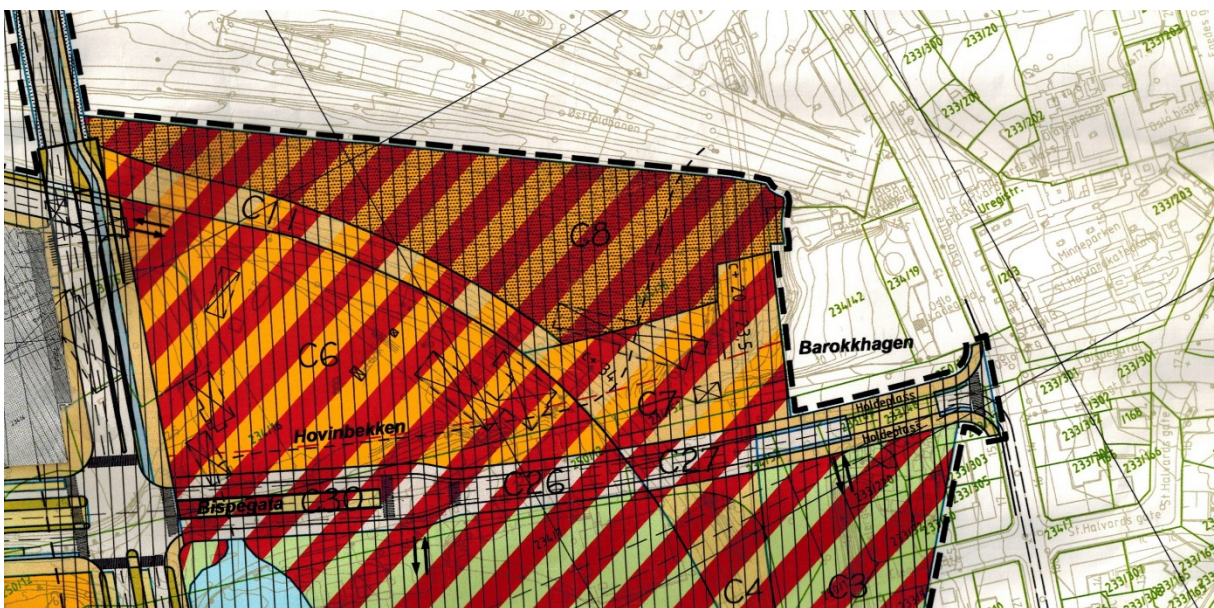
Ikke noe av dette er blitt fulgt opp på det reviderte temakartet, som nå er omdøpt til «Kart 3». **Det er ikke godt nok at byrådet skriver følgende: «En eventuell oppdatering av kartgrunnlaget vil bli gjort i forbindelse med ny arealdel.»**

Vi ba også om at langt flere turveier og gangforbindelser ble lagt inn på kartet. Heller ikke dette er fulgt opp.

På dette utsnittet av Kart 3 er Hovinbekken vist som fremtidig elv/bekk over Jordal og Klosterenga, men ikke videre ut mot fjorden. Også bekkepartiet fra Ensjø til Jordal mangler.

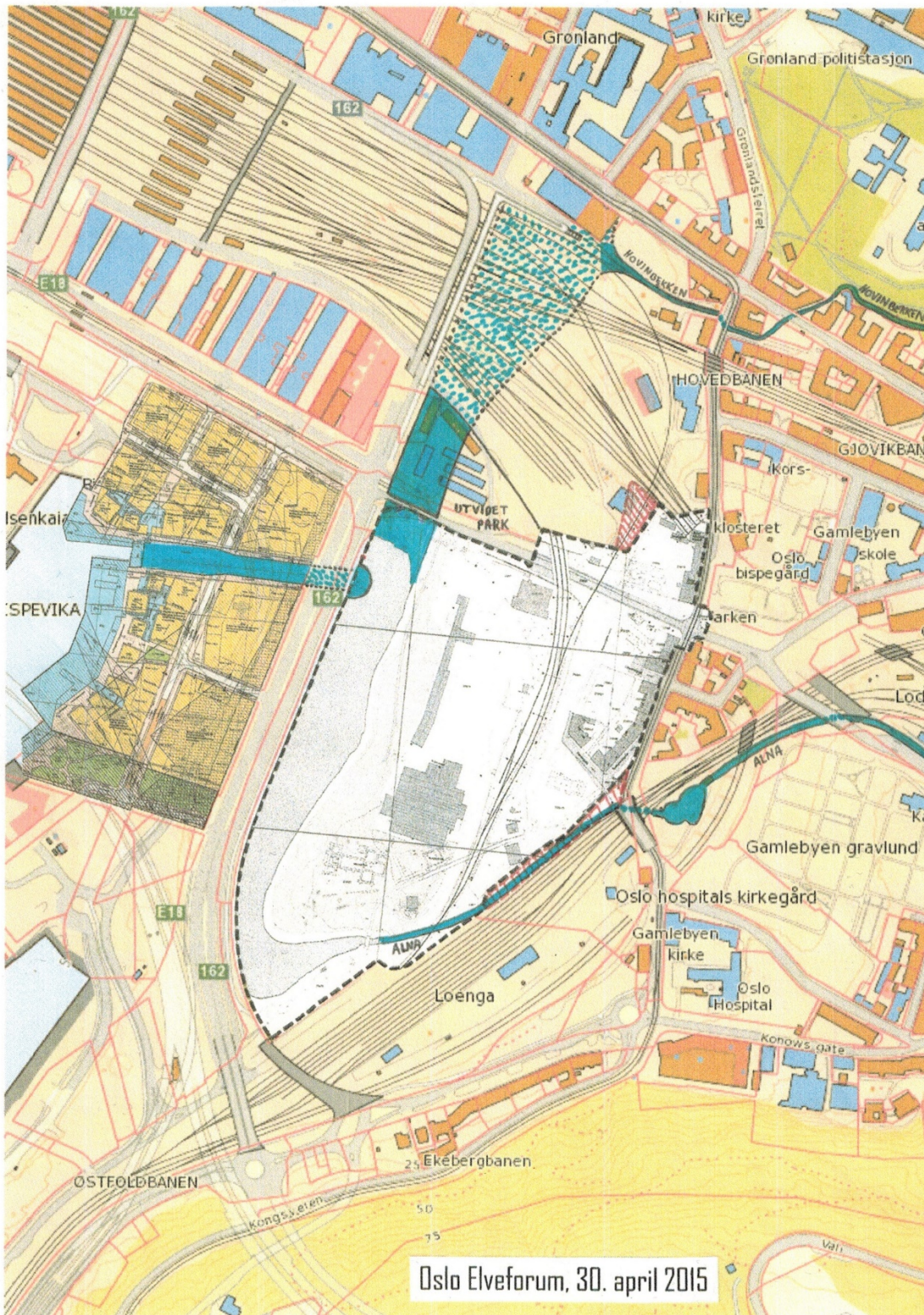

Allerede i 2003 vedtok bystyret å gjenåpne Hovinbekken ut mot fjorden, dvs. ut til strandlinjen i middelalderen. På plankartet for Bjørvika ble Hovinbekken lagt inn langs nordsiden av Bispegata og med utløp i nordenden av Middelaldervannspeilet. Vi viste i 2006 hvordan bekken kan åpnes fra Klosterenga til vannspeilet. Follobanens sporspagetti har gjort at denne traseen ikke lenger kan realiseres. Den er fjernet i Kommuneplan 2015 og 2018, uten at noen ny gjenåpningstrasé for Hovinbekken er lagt inn.

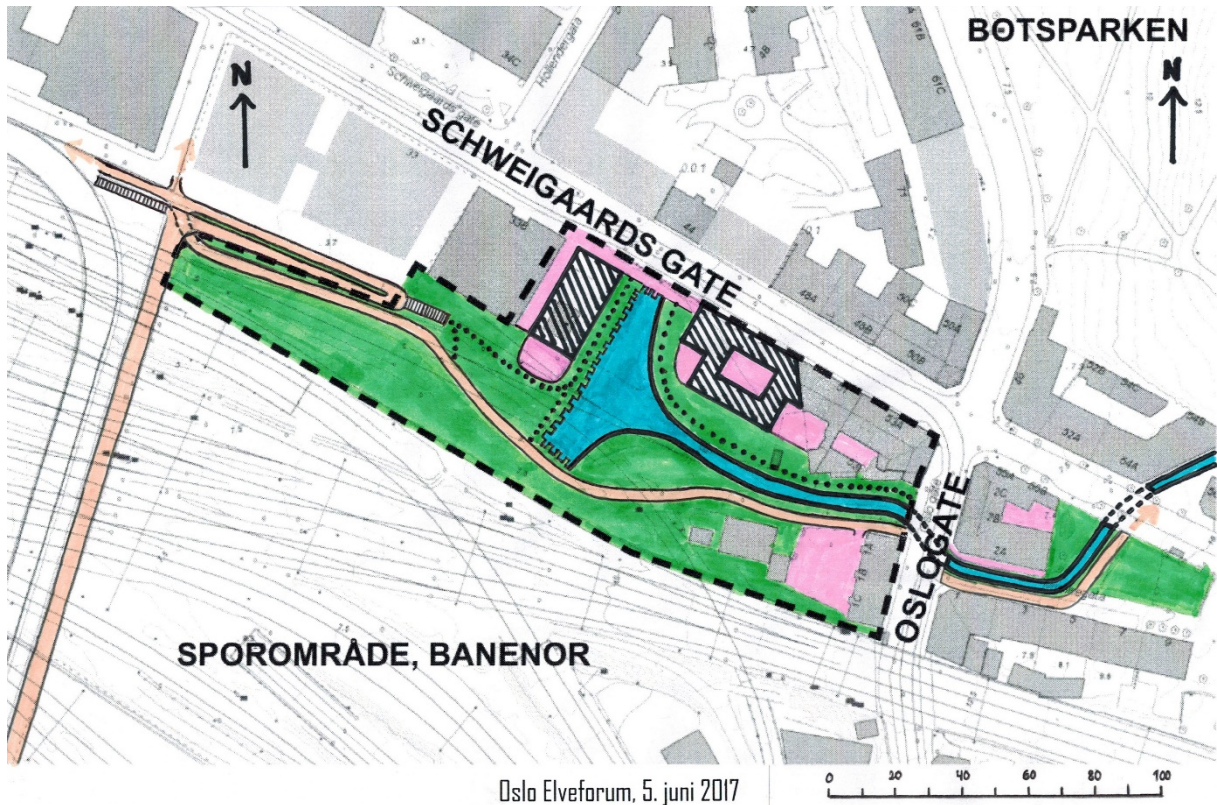

I Bjørvika-planen ble Hovinbekken lagt inn på plankartet i en uhistorisk trasé. I merknadsbrev både til Kommuneplan 2015 og 2018 har Oslo Elveforum bedt om at Hovinbekken legges inn i sin historiske trasé fra Klosterenga til bekkens utløp i fjorden i middelalderen, slik som vist på vårt kart av Oslo middelalderby:

OSLO MIDDELALDERBY MED ALNA OG HOVINBEKKEN GJENÅPNET

Da vi skisserte løsningen mer i detalj i innspill ved planoppstart for Schweigaards gate 35–51, la vi ikke bare inn Hovinbekken og et lite middelaldervannspeil (vannet herfra ledes videre ut i fjorden via eksisterende kulvert) ved bekkeoset i år 1300, men også gang- og sykkelveier og andre gangforbindelser:

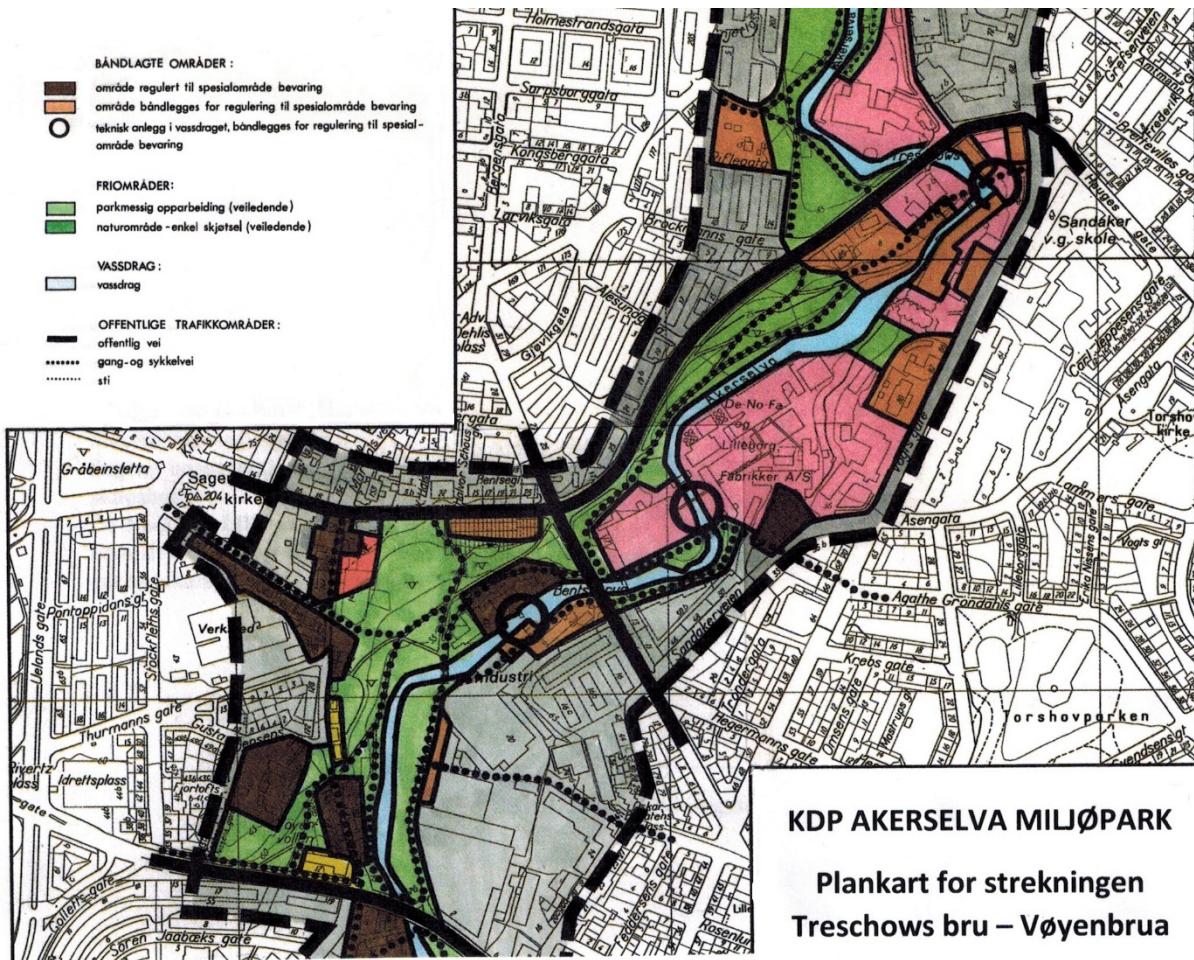

Med unntak av gang- og sykkelveien nord–sør på Nordenga bru (med tilførselsrampe) ligger ingen av disse forbindelsene inne på Kart 3 i forslaget til Kommuneplan 2018.

Det er på høy tid at Hovinbekkens historiske trasé ned til bekkeoset i middelalderen, med turvei og gangveier, legges inn på kommuneplanens kart. Gjenåpning av denne delen av Hovinbekken, med vannspeil, grøntdrag og turvei, bør sikres i utbyggingsavtale for Schweigaards gate 35–51.

En rekke andre lukkede bekkestrekninger og manglende gang- og sykkelveier bør også legges inn på kommuneplanens kart.

Selv mange av gang- og sykkelveiene som ble lagt inn på plankartet for KDP Akerselva Miljøpark for 28 år siden, glimrer med sitt fravær. Det gjelder eksempelvis gang- og sykkelveien fra NRK Østlandssendingen til Lilleborg på Akerselvas østside, fra Jerusalem bru til Bjølsenfossen på Akerselvas vestside, og tverrforbindelsen over elva ved Bentse Brug, landets første papirfabrikk (1695). Jf. utsnittet av KDP-ens plankart fra 1990:

Etableringen av disse gang- og sykkelveiene har vært forsømt ved alle viktige korsveier helt siden KDP-en ble vedtatt i 1990. For å unngå at de fortsatt glemmes, er det nødvendig at disse gang- og sykkelveiene legges inn på kommuneplanens kart.

Det er ikke godt nok at byrådet skriver følgende: «Konkrete innspill til vern eller etablering av ny grønnstruktur, turveier eller lignende tas med til vurdering i arbeidet med revisjon av arealdelen.» Det er behov for en **samlet** gjennomgang.

Vi trenger en handlingsplan

Det som blir mer og mer åpenbart, er at kommunen mangler **en politisk handlingsplan** for gjenåpning av lukkede elve- og bekkestrekninger og for utbygging av turveinettet langs elvene.

Hvor mener byrådet og bystyret at det skal gjenåpnes? Hva skal prioriteres? Hvor skal det bygges nye turveier langs elver og bekker? Når skal dette skje?

Og hvor mye er bystyret villig til å bevilge til viktige gjenåpningsprosjekter som ikke lar seg finansiere gjennom utbyggingsavtaler?

For eksempel for å gjenåpne Alnaelva fra Kværnerbyen til Middelaldervannspeilet. Jf. at bystyret allerede i 2013 vedtok at hele Alna og viktige sidevassdrag skal gjenåpnes og miljøoppgraderes innen 2020.

I søknaden til EU om å bli europeisk miljøhovedstad viste byrådet til at byen har et styringsdokument for gjenåpning av 30 elve- og bekkestrekninger. Men ikke et eneste sted i utkastet til ny kommuneplan vises det til dette dokumentet, som heter **«Prinsipper for gjenåpning av elver og bekker i Oslo»**.

Dette styringsdokumentet ble utarbeidet i 2015 gjennom et etatsovergrepene samarbeid, og skulle revideres årlig. Oslo Elveforum spilte inn en rekke forslag til revisjon av dokumentet (brevet vedlegges), men dokumentet er ikke blitt revidert.

Styringsdokumentet for gjenåpning av elver og bekker bør revideres, suppleres med klare prioriteringer, tidsplaner og kostnadsoverslag, og legges fram til politisk behandling.

Alternativet er å behandle hvert enkelt gjenåpningsprosjekt for seg. Da mister politikerne overblikket, og evnen til å prioritere.

Det rødgrønne byrådet har lagt lista høyt: Oslo skal være en av Europas mest ambisiøse og handlekraftige byer innen miljø og klima.

Når vi da vet hvor viktig elvene, bekkene og grøntdragene er i et klimaperspektiv – da må vi tenke stort, langsiktig og helhetlig.

Byens ti hovedvassdrag og sidebekker bør åpnes gjennom hele byggesonen, og med sammenhengende turveier i brede, blågrønne belter. Og det må være fisk i alle elver og bekker.

Dette er fullt gjennomførbart – forutsatt at bystyret tar grep.

Vassdragene må få et sterkere vern i kommuneplanen

Vår erfaring er at det er mer regelen enn unntaket at PBE anbefaler planforslag som bryter med **retningslinjen om byggefrie belter på minimum 20 meter fra vannkant for hovedløp og minimum 12 meter fra vannkant for sideløp.**

Dagens retningslinje i § 13.3 Vassdrag lyder: «Innenfor en sone på minimum 20 meter fra vannkant for hovedløp og minimum 12 meter fra vannkant for sideløp bør det ikke oppføres ny bebyggelse, nye anlegg eller gjøres vesentlige terrenginngrep.»

Ordet «bør» har vist seg å være for svakt, og må erstattes med «skal». Retningslinjen må endres til en bestemmelse.

Etter ønske fra Byrådsavdeling for miljø og samferdsel kom Oslo Elveforum allerede i brev av 14. mai 2018 (vedlegges) med innspill til byrådets arbeid med kommuneplanens arealdel.

Vårt forslag til **ny utforming av § 13.3 Vassdrag**, som endres til en bestemmelse, gjengis under. Ny tekst er vist med **rødt**.

§ 13.3 Vassdrag (jf. pbl §§ 11-11 nr. 3, 5 og 6 og 11-9 nr. 6)

1. Temakart T7 blågrønn struktur ~~T7~~ i byggesonen, datert xx.xx.20xx, og kart utarbeidet av kommunen med innlagte vannkanter for vassdragene og innlagte byggefrie belter langs vassdragene, skal legges til grunn for plan- og byggesaksbehandlingen.
2. Åpne strekninger av elver, bekker, vann og dammer skal opprettholdes. Lukkede strekninger skal ikke bebygges.
3. Hovedløpene i de ti hovedvassdragene i Oslo er som følger: Lysakerelva, Mærradalsbekken, Hoffselva/Holmenbekken/Makrellbekken, Frognerelva/Sognsvannsbekken/Gaustadbekken, Akerselva, Hovinbekken, Alna/Fossumbekken/Tokerudbekken, Ellingsrudelva, Ljanselva og Gjersjøelva. Andre deler av hovedvassdragene og bekker for øvrig betegnes som sideløp.
4. Innenfor en sone på minimum 20 meter fra vannkant for hovedløp og minimum 12 meter fra vannkant for sideløp ~~bør~~ skal det ikke oppføres ny bebyggelse, nye anlegg eller gjøres vesentlige terrenginngrep. Etablering av turveier, gangveier og gangstier, samt nødvendige endringer for bruk og aktivisering av eksisterende bygninger, anlegg og landskap som tjener allmennheten, kan tillates. De byggefrie beltene bør så langt som mulig være allment tilgjengelige der dette ikke kommer i konflikt med natur- og landskapsverdier. Innenfor det byggefrie beltet bør det sikres areal for naturlig kantvegetasjon (hensynssone bevaring av naturmiljø). Eksisterende vegetasjonsbelte skal opprettholdes, jf. vannressursloven § 11.
5. Bestemmelsen om byggefrie belter gjelder også ved riving av eksisterende bebyggelse og anlegg og oppføring av ny bebyggelse og nye anlegg.
6. Tilbygg og påbygg til eksisterende bebyggelse tillates ikke innenfor det byggefrie beltet. Også utvendig heis, trapp, svalgang, balkong, veranda o.l. er å anse som tilbygg.
7. Brede byggefrie belter enn 20 og 12 meter skal alltid vurderes. Ved fastsettelse av bredde på kantvegetasjon og vurdering av bredere byggefrie belter enn 20 og 12 meter bør det legges vekt på forekomst av naturlig kantvegetasjon, vassdragets størrelse/vannføring og eksisterende bebyggelsesstruktur langs vassdraget.
8. Byggehøydene bør holdes nede langs byens vassdrag. Selv i områder der kommuneplanen i utgangspunktet åpner for å vurdere høyere bebyggelse, tillates ikke bygninger som er høyere enn 20 meter i en 10 m bred sone utenfor det byggefrie beltet. Lavere byggehøyde bør alltid vurderes innenfor denne sonen.
9. Bestemmelsen om byggefritt belte på minimum 20 meter og minimum 12 meter gjelder også for lukkede strekninger av hovedløp og for lukkede strekninger av sideløp med årssikker vannføring. For lukkede strekninger av sideløp uten årssikker vannføring bør byggefritt belte på minimum 12 meter vurderes.
10. Vannkant for hovedløp og sideløp fastlegges i samsvar med vannressursloven § 2 og § 3 bokstav d, dvs. basert på vassdragets høyeste vannstand ved tiårsflommen. For lukkede strekninger av hovedløp og sideløp fastlegges vannkant basert på vannkant ovenfor og nedenfor den lukkede strekningen. For sideløp som i sin helhet er lukket, skal vannkant anses å ligge 3 meter fra vassdragets midtlinje.
11. Lukkede elvestrekninger av hovedløp og sidebekker sideløp angitt som fremtidig elv/bekk på temakart T7 bør gjenåpnes. Der tiltak berører andre lukkede strekninger av hovedløp og sideløp, skal gjenåpning alltid vurderes.
12. Gjenåpnede vassdrag bør tilrettelegges som opplevelseselement med høy estetisk kvalitet for å styrke den blågrønne strukturen, og i størst mulig grad gjøres tilgjengelig for allmennheten. Der forholdene ligger til rette for det, bør elv/bekk i størst mulig grad gjenåpnes i sine historiske bekkeløp. Der vassdragets omgivelser har en bymessig karakter og hvor tilgangen til ubebygde arealer er begrenset, ~~bør~~ kan det vurderes en mer bymessig utforming med høy materialstandard for det gjenåpnede vassdraget.
13. Tiltak som er strid med § 13.3 Vassdrag skal behandles som plansak, ikke som byggesak.

I forvaltningen av byens vassdrag må vi tenke i et 100-årsperspektiv. Oslos blågrønne årenett fra Marka til Fjorden skal være rekreasjonsområder for en raskt voksende befolkning – ikke bare i vår tid, men i mange generasjoner fremover.

Samtidig må vi i all planlegging ta høyde for klimaendringer og behovet for å ta unna enorme mengder med regnvann.

Skal vi klare dette, er det viktig at vassdragsregimet i § 13.3 ikke uthules bit for bit.

---o0o---

Vedlegg: Oslo Elveforums merknadsbrev av 29. juni 2017 til forslag til ny kommuneplan – samfunnsdel med byutviklingsstrategi

Oslo Elveforums innspillsbrev av 14. mai 2018 til byrådets arbeid med planprogrammet for kommuneplanens arealdel

Oslo Elveforums innspillsbrev av 1. februar 2017 til revisjon av styringsdokumentet for gjenåpning av elver og bekker i Oslo